

CZU: 347.4

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18681366>

**PROVOCĂRI JURIDICO-PRACTICE
PRIVIND APLICAREA PRINCIPIULUI
TRANSPARENȚEI ÎN CONTRACTELE
DE ACHIZIȚII PUBLICE
CARE IMPLICĂ INFORMAȚII
CLASIFICATE**

**Ana MURZAC ¹
Vladimir VASILIȚA ²**

**LEGAL AND PRACTICAL
CHALLENGES IN THE
APPLICATION OF THE PRINCIPLE
OF TRANSPARENCY IN PUBLIC
PROCUREMENT CONTRACTS
INVOLVING CLASSIFIED
INFORMATION**

**Ana MURZAC ¹
Vladimir VASILIȚA ²**

Principiul transparenței reprezintă un pilon esențial al achizițiilor publice, garantând legalitatea, concurența loială și utilizarea eficientă a fondurilor publice. Totuși, aplicarea sa în contractele care implică informații clasificate generează dificultăți determinate de necesitatea protejării securității naționale și a intereselor strategice ale statului. Studiul analizează cadrul normativ al Republicii Moldova privind achizițiile publice ce includ informații clasificate, raportându-l la standardele Uniunii Europene. Sunt evidențiate provocările juridico-practice cu care se confruntă autoritățile contractante, precum și soluțiile posibile pentru armonizarea transparenței cu cerințele de confidențialitate. Concluziile subliniază importanța unei reglementări coerente și a unei aplicări echilibrate a principiilor transparenței și confidențialității, în concordanță cu valorile statului de drept și exigențele managementului public modern, asigurând protecția informațiilor sensibile fără a compromite integritatea procesului de achiziție.

Cuvinte-cheie: transparență, achiziții publice, informații clasificate, securitate națională, confidențialitate.

The principle of transparency represents an essential pillar of public procurement, ensuring legality, fair competition, and the efficient use of public funds. However, its application in contracts involving classified information generates challenges arising from the need to protect national security and the state's strategic interests. This study examines the legal framework of the Republic of Moldova regarding public procurement that includes classified information, in correlation with the standards of the European Union. It highlights the legal and practical challenges faced by contracting authorities, as well as possible solutions for harmonizing transparency with confidentiality requirements. The conclusions emphasize the importance of coherent regulation and a balanced application of the principles of transparency and confidentiality, in line with the values of the rule of law and the requirements of modern public management, ensuring the protection of sensitive information without compromising the integrity of the procurement process.

Keywords: transparency, public procurement, classified information, national security, confidentiality, rule of law.

¹ Doctorand, Școala doctorală „Științe penale și drept public”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: murzacana@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-3748-0314>

PhD Student, Doctoral School „Criminal Sciences and Public Law”, The „Ștefan cel Mare” Academy of the MIA of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: murzacana@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-3748-0314>

² Doctorand, Școala doctorală „Științe penale și drept public”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; șef al Secției juridice a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova; e-mail: vladimir.vasilita@mai.gov.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7295-0932>

PhD Student, Doctoral School „Criminal Sciences and Public Law”, head of the Legal Department, The „Ștefan cel Mare” Academy of the MIA of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>); e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: vladimir.vasilita@mai.gov.md; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7295-0932>

INTRODUCERE

Achizițiile publice reprezintă un instrument esențial al administrației publice, prin care statul și autoritățile sale își realizează atribuțiile, asigurând satisfacerea nevoilor de interes public și utilizarea eficientă a fondurilor bugetare. În acest cadru, principiul transparenței constituie o garanție a legalității, a concurenței loiale și a integrității procesului de achiziție, reflectând exigențele statului de drept și ale unei bune guvernări.

Consacrat expres prin articolul 7 lit. b) din Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice [6], principiul transparenței impune autorităților contractante obligația de a asigura accesul public la informațiile relevante privind procedurile de achiziție, astfel încât operatorii economici să beneficieze de un tratament egal, iar societatea să poată exercita un control legitim asupra modului de cheltuire a banului public. Transparența, în esență, reprezintă mecanismul prin care încrederea în administrația publică se transformă dintr-un deziderat într-o realitate verificabilă.

Totuși, aplicarea acestui principiu nu este lipsită de limite. În anumite domenii sensibile precum apărarea, ordinea publică, securitatea națională etc., existența informațiilor clasificate impune restricții legale în scopul protejării intereselor strategice ale statului. Prevederile Legii nr. 245/2008 privind secretul de stat [4], împreună cu reglementările speciale din sfera apărării și securității, permit excluderea totală sau parțială de la regulile generale de publicitate, atunci când divulgarea informațiilor ar putea periclita siguranța națională. Această excepție, deși legitimă, generează dificultăți juridico-practice și riscul unor interpretări abuzive, care pot submina principiile fundamentale ale concurenței și transparenței.

În acest context, devine indispensabilă o analiză aprofundată a modului în care principiul transparenței poate fi aplicat fără a compromite confidențialitatea legitimă a informațiilor clasificate. Problematika

INTRODUCTION

Public procurement represents an essential instrument of public administration through which the state and its authorities fulfil their functions, ensuring the satisfaction of public interest needs and the efficient use of budgetary funds. Within this framework, the principle of transparency constitutes a guarantee of legality, fair competition, and the integrity of the procurement process, reflecting the requirements of the rule of law and good governance.

Expressly enshrined in article 7 letter (b) of Law no. 131/2015 on public procurement [6], the principle of transparency imposes on contracting authorities the obligation to ensure public access to relevant information concerning procurement procedures, so that economic operators benefit from equal treatment and society can exercise legitimate oversight over the use of public funds. In essence, transparency represents the mechanism through which trust in public administration is transformed from an aspirational objective into a verifiable reality.

However, the application of this principle is not without limitations. In certain sensitive fields such as defence, public order, and national security, the existence of classified information imposes legal restrictions aimed at protecting the state's strategic interests. Law no. 245/2008 on state secrets [4], together with special regulations in the field of defence and security, allows for total or partial derogations from the general rules of publicity where disclosure could endanger national security. Although legitimate, this exception generates legal and practical difficulties and creates the risk of abusive interpretations capable of undermining the fundamental principles of competition and transparency.

In this context, an in-depth analysis becomes indispensable regarding the manner in which the principle of transparency

abordată se situează la confluența dintre dreptul administrativ, dreptul securității informaționale și dreptul Uniunii Europene, unde standardele de reglementare tind spre o „transparență controlată”, adaptată specificului fiecărui domeniu.

Scopul prezentului studiu este de a examina provocările juridico-practice privind aplicarea principiului transparenței în contractele de achiziții publice care implică informații clasificate, prin raportare la legislația Republicii Moldova și la standardele Uniunii Europene.

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Metodologia aplicată în cadrul prezentului studiu este preponderent analitico-comparativă juridico-doctrinară, orientată spre identificarea și interpretarea actelor care guvernează transparența în materia achizițiilor publice, cu accentul plasat pe situațiile în care acestea implică informații clasificate. Analiza s-a fundamentat pe examinarea cadrului normativ național din domeniul cercetat, coroborate cu standardele europene. Metoda analizei teoretico-doctrinare a permis sistematizarea concepțiilor din literatura de specialitate referitoare la principiul transparenței și limitele sale legitime, în timp ce metoda interpretării logice și literare a fost utilizată pentru a evalua coerența și aplicabilitatea normelor în practică. În plan aplicativ, cercetarea a recurs la metode comparative și sistematice, prin raportarea reglementărilor Republicii Moldova la modelele europene și la bunele practici din alte state. Totodată, metoda analizei critice a fost utilizată pentru identificarea disfuncționalităților și riscurilor de abuz în aplicarea excepțiilor de la transparență. Prin combinarea acestor metode, studiul urmărește nu doar descrierea situației de fapt, ci și formularea de concluzii utile pentru practica autorităților contractante, contribuind la dezvoltarea unei culturi responsabile a transparenței și a managementului echilibrat al informațiilor clasificate.

may be applied without compromising the legitimate confidentiality of classified information. The issue addressed lies at the intersection of administrative law, information security law, and European Union law, where regulatory standards increasingly promote a model of “controlled transparency”, adapted to the specific nature of each sector.

The purpose of this study is to examine the legal and practical challenges related to the application of the principle of transparency in public procurement contracts involving classified information, by reference to the legislation of the Republic of Moldova and the standards of the European Union.

METHODS AND MATERIALS APPLIED

The methodology applied in the present study is predominantly analytical, comparative, and legal-doctrinal, aimed at identifying and interpreting the legal acts governing transparency in public procurement, with particular emphasis on situations involving classified information.

The analysis was based on the examination of the national regulatory framework in the relevant field, correlated with European standards. The theoretical-doctrinal analysis method enabled the systematization of concepts developed in legal literature concerning the principle of transparency and its legitimate limitations, while the logical and textual interpretation method was used to assess the coherence and practical applicability of legal norms.

From an applied perspective, the research employed comparative and systemic methods by analysing the regulatory framework of the Republic of Moldova in relation to European models and best practices from other jurisdictions. At the same time, the critical analysis method was used to identify dysfunctions and potential risks of abuse in the application of transparency exceptions.

By combining these methods, the study aims not only to describe the existing

DISCUȚIILE ȘI REZULTATELE OBTINUTE

1. *Considerațiuni generale privind principiul transparenței.*

Într-un sistem democratic, transparența le înlesnește cetățenilor participarea la procesul decizional. Instituțiile pot beneficia de o mai mare legitimitate și eficacitate doar atât timp cât rămân pe deplin responsabile în fața cetățenilor. Transparența este principiul potrivit căruia sunt aduse la cunoștința publicului toate informațiile referitoare la aplicarea, spre exemplu, a procedurilor de încheiere a contractului de achiziții publice.

Apariția și evoluția principiului transparenței se datorează evoluției cultului informației, care a influențat procesul difuzării informației de interes public. Din principiul transparenței putem determina conceptul că societatea civilă are dreptul de a cunoaște și a avea acces la informațiile de interes public, de a face parte din factorii de decizie ai statului, iar autoritățile publice au obligația de a prezenta informația de interes public. Drepturile omului și democrația se exercită numai în condiții de transparență și, ca rezultat, principiul transparenței este indispensabil pentru o societate democratică [27, p. 10].

Principiul transparenței reprezintă fundamentul care garantează accesul cetățenilor la informații de interes public, oferindu-le posibilitatea de a supraveghea în mod constant activitatea autorităților. Acest principiu sprijină participarea cetățenilor la procese decizionale, contribuind la consolidarea unui stat de drept și democratic.

Dacă e să ne referim sub aspect juridic la termenul „transparență”, Dicționarul explicativ al limbii române îl definește drept mediul care permite accesul total al publicului privind activitatea, practicile autorităților publice, fenomen despre care există informații complete accesibile publicului [31]. Putem evidenția, de asemenea, următoarele definiții ale cuvântului „transparență”, drept mod de lucru, principiu al unor conducători sau organe conducătoare

legal framework but also to formulate conclusions useful for contracting authorities, thereby contributing to the development of a culture of responsible transparency and balanced management of classified information.

DISCUSSIONS AND RESULTS OBTAINED

1. *General considerations regarding the principle of transparency.*

In a democratic system, transparency facilitates citizens' participation in the decision-making process. Institutions may benefit from increased legitimacy and effectiveness only insofar as they remain fully accountable to citizens. Transparency represents the principle according to which all information relating, for example, to the procedures for awarding public procurement contracts is made available to the public.

The emergence and evolution of the principle of transparency are closely linked to the development of the information society, which has significantly influenced the dissemination of information of public interest. This principle reflects the concept that civil society has the right to know and access public interest information, the right to participate in decision-making processes, and that public authorities have the obligation to disclose such information. Human rights and democracy can be exercised effectively only under conditions of transparency; therefore, transparency constitutes an indispensable principle of a democratic society. [27, p. 10]

The principle of transparency represents the foundation that guarantees citizens access to information of public interest, enabling them to exercise continuous oversight over public authorities. It supports citizen participation in decision-making processes and contributes to strengthening the rule of law.

From a legal perspective, the explanatory dictionary defines “transparency”

de a face cunoscută public, în permanență, întreaga lor activitate sau atitudine a unui organism (de stat), a unui partid, sau a unei persoane care presupune prezentarea obiectivă a informațiilor de interes general, indiferent de implicațiile acestora [30].

Analizând definițiile expuse, rezultă că principiul transparenței este unul prin care autoritățile și instituțiile publice au obligația să își desfășoare activitatea într-o manieră deschisă față de public, în care accesul liber și neîngrădit la informațiile de interes public să constituie regula, iar limitarea accesului la informație să constituie excepția, în condițiile legii [23, p. 49]. În acest context, putem menționa că principiul transparenței și dreptul accesului la informația de interes public este o parte componentă a dreptului la libertatea exprimării, stipulat în Articolul 19 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 de septembrie 1948 [12].

Și la nivelul Uniunii Europene, transparența este unul din principiile de bază ale funcționării acesteia. Astfel, în conformitate cu normele în materie de transparență prevăzute în Tratatul de la Lisabona [13], instituțiile UE își desfășoară activitatea într-un mod cât mai deschis și la un nivel cât mai apropiat posibil de cetățeni. Totodată putem deduce că dreptul accesului la informația de interes public este o parte componentă și a dreptului la libertatea exprimării, stipulat în articolul 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului: „Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și *libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere.*” [10].

Concomitent, unul din aspectele-cheie ale Directivei Uniunii Europene 2014/24/UE privind achizițiile publice este următorul: conform dispozițiilor legislației, atunci când autoritățile naționale utilizează achiziții publice pentru a-i invita pe ofertanți să furnizeze lucrări, produse sau servicii, acestea trebuie să îi trateze pe toți

as the environment that allows full public access to information concerning the activities and practices of public authorities, a phenomenon characterized by the existence of complete and publicly accessible information.[31] Transparency may also be defined as a working method or governing principle whereby authorities permanently disclose their entire activity, or as the attitude of a public body, political party, or individual consisting in the objective presentation of information of general interest, regardless of its implications. [30]

Based on these definitions, the principle of transparency may be understood as the obligation of public authorities and institutions to conduct their activities in an open manner towards the public, where free and unrestricted access to public interest information constitutes the rule, and restrictions represent the exception, under the conditions provided by law. [23, p. 49]

In this context, the principle of transparency and the right of access to public interest information form an integral part of freedom of expression, as provided by Article 19 of the Universal Declaration of Human Rights. [12]

At the level of the European Union, transparency constitutes one of its fundamental principles. According to the transparency provisions of the Treaty of Lisbon [13], EU institutions must act as openly as possible and as closely as possible to citizens. Furthermore, the right of access to public interest information is also an essential component of freedom of expression, as provided in Article 10 of the European Convention on Human Rights: “Everyone has the right to freedom of expression. This right includes freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers.”

Similarly, one of the key aspects of Directive 2014/24/EU on public procurement is that contracting authorities must treat all economic operators equally and

solicitanții în mod egal și fără discriminare. De asemenea, ele trebuie să acționeze în mod transparent [15], calificând în acest mod principiul transparenței drept unul din conceptele de bază în domeniu.

Documentul care stabilește norme specifice privind achizițiile pentru sectoarele apărării și securității este Directiva 2009/81/CE privind coordonarea procedurilor privind atribuirea anumitor contracte de lucrări, de furnizare de bunuri și de prestare de servicii de către autoritățile sau entitățile contractante în domeniile apărării și securității [16]. Aceasta a fost adoptată în vederea deschiderii pieței apărării în Uniunea Europeană fără a pune în pericol interesele legitime de securitate ale statelor membre. Cât de paradoxal ar părea, dar acest act urmărește să stimuleze concurența și transparența în aceste sectoare, pentru a le permite întreprinderilor europene să participe la mai multe licitații pentru contracte în domeniile apărării și securității în UE.

În același timp este important să se facă o distincție între transparența ca element al procesului decizional și transparența ca sursă de informații, aceasta din urmă fiind cunoscută și sub denumirea de acces la informație. „Spre deosebire de accesul la informațiile de interes public, care permite accesul cetățeanului la informațiile publice gestionate de autoritățile publice locale, transparența decizională oferă posibilitatea cetățenilor de a participa activ la procesul de elaborare a actelor administrative normative prin sugestii adresate autorităților publice locale.” [28].

2 Principiul transparenței și dreptul la informații de interes public.

Principiul transparenței și dreptul la informație își are fundamentul constituțional în dispozițiile art.34 al Constituției Republicii Moldova, potrivit căruia dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit. Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și problemelor de interes perso-

without discrimination and must act in a transparent manner[15], thereby establishing transparency as one of the fundamental principles of public procurement.

The Directive laying down specific rules on activities for the defence and security sectors is Directive 2009/81/EC on the coordination of procedures for the award of certain works contracts, supply contracts and service contracts by contracting authorities or entities in the fields of defence and security.[16] It was adopted with a view to opening up the defence market in the European Union without jeopardising the legitimate security interests of EU Member States. Paradoxically, this act aims to stimulate competition and transparency in these sectors, in order to allow European companies to participate in more tenders for defence and security contracts in the EU.

At the same time, it is important to distinguish between transparency as an element of the decision-making process and transparency as access to information. “Unlike access to public information, which allows citizens to obtain information managed by public authorities, decision-making transparency enables citizens to actively participate in the process of drafting administrative acts.”[28]

2 The principle of transparency and the right of access to information of public interest.

The principle of transparency and the right to information have their constitutional foundation in the provisions of article 34 of the Constitution of the Republic of Moldova, according to which the right of any person to have access to information of public interest may not be restricted. Public authorities, within the scope of their competences, are obliged to ensure the correct information of citizens on public affairs and on matters of personal interest. At the same time, public media, whether state-owned or private, are obliged to ensure the correct information of public

nal. Concomitent, mijloacele de informare publică, de stat sau private sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice. Mijloacele de informare publică nu sunt supuse cenzurii [1]. În una din deciziile sale [8], Curtea Constituțională a Republicii Moldova a accentuat că deschiderea și transparența sunt recunoscute drept parte esențială a guvernărilor moderne, iar transparența este vitală pentru supravegherea activității autorităților și instituțiilor publice, având dimensiuni constituționale. Cu cât mai mare este ingerința în cazul unui drept constituțional, cu atât mai argumentate trebuie să fie premisele pe care aceasta se sprijină.

În baza dispozițiilor constituționale privitoare la dreptul de informație, a fost adoptată legislația infra-constituțională, respectiv Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional [3], ce stabilește normele aplicabile pentru asigurarea transparenței în procesul decizional din cadrul autorităților administrației publice centrale și locale, reglementând raporturile lor cu cetățenii, cu asociațiile constituite în corespundere cu legea, cu alte părți interesate în vederea participării la procesul decizional și Legea nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public [7] ce are drept scop asigurarea transparenței activităților din sectorul public. Noua Lege cu privire la accesul la informațiile de interes public, care a intrat în vigoare începând cu data de 8 ianuarie 2024, a substituit Legea nr. 982/2000 privind accesul la informație [2]. Astfel, s-a asigurat racordarea legislației naționale la standardele Convenției Consiliului European privind accesul la documentele oficiale, adoptată la Tromsø pe 18 iunie 2009 [11]. Acesta este un act juridic internațional, fiind primul instrument juridic internațional obligatoriu care consfințește și reglementează dreptul general de acces la documentele oficiale deținute de autoritățile publice, fără discriminare și indiferent de statutul sau motivele solicitantului pentru care a cerut accesul, ce a fost ratificat de Republica Moldova în anul 2013 [5]. Docu-

opinion. Public media shall not be subject to censorship. [1] In one of its decisions [8], the Constitutional Court of the Republic of Moldova emphasized that openness and transparency are recognized as an essential component of modern governance, and transparency is vital for overseeing the activity of public authorities and institutions and has constitutional dimensions. The greater the interference with a constitutional right, the more substantiated must be the premises on which it is based.

Based on the constitutional provisions concerning the right to information, infra-constitutional legislation was adopted, namely Law No. 239/2008 on transparency in the decision-making process [3], which establishes the applicable rules for ensuring transparency in decision-making within central and local public administration authorities and regulates their relations with citizens, associations established in accordance with the law, and other interested parties, as well as Law no. 148/2023 on access to information of public interest [7], which aims to ensure transparency in public sector activities.

The new Law on access to information of public interest, which entered into force on 8 January 2024, replaced Law No. 982/2000 on access to information [2] and ensured the alignment of national legislation with the standards of the Council of Europe Convention on Access to Official Documents, adopted in Tromsø on 18 June 2009 [11], the first binding international legal instrument establishing the general right of access to official documents held by public authorities, without discrimination and regardless of the applicant's status or reasons for requesting access, ratified by the Republic of Moldova in 2013 [5] and in force for the Republic of Moldova since 1 December 2020. This convention has 17 member states, including: Albania, Armenia, Bosnia and Herzegovina, Estonia, Finland, Hungary, Iceland, Latvia, Lithuania, the Republic of Moldova, Montenegro,

mentul a intrat în vigoare pentru R. Moldova pe 1 decembrie 2020. Această convenție are 17 părți membre: Albania, Armenia, Bosnia și Herțegovina, Estonia, Finlanda, Ungaria, Islanda, Letonia, Lituania, Republica Moldova, Muntenegru, Macedonia de Nord, Norvegia, Slovenia, Spania, Suedia și Ucraina. Potrivit acesteia, toate documentele oficiale sunt, în principiu, publice și pot fi reținute doar sub rezerva protejării altor drepturi și interese legitime enumerate în mod specific de Convenție, *cu excepția cazului în care există un interes public superior pentru divulgarea lor.*

Așadar, în vederea eliminării deficiențelor cadrului normativ preexistent în Republica Moldova, această lege privind accesul la informațiile de interes public a introdus unele prevederi și instituții novatorii, îndreptate spre salvagardarea eficienței a dreptului constituțional statuat la art. 34 din Constituția Republicii Moldova, printre care: s-a introdus noțiunea de „informație de interes public” și definirea acesteia cu generalitate absolută; *reglementarea clară și comprehensivă a temeiurilor legale în baza cărora poate fi limitat accesul la informațiile de interes public*; consfințirea *transparenței proactive* în calitate de modalitate primară de comunicare a informațiilor de interes public; reglementarea expresă a catalogului de informații care urmează a fi publicat din oficiu de către autoritățile publice; reglementarea detaliată a procedurii de înaintare, examinare și soluționare a cererilor de comunicare a informațiilor de interes public; specificarea expresă a faptului că prevederile Codului administrativ se aplică numai în măsura în care nu contravin prevederilor speciale din prezenta lege; introducerea mecanismului de răspundere pecuniară a furnizorilor de informații pentru încălcările legii.

În sensul prezentei legi, prin transparența proactivă se înțelege publicarea din oficiu pe paginile web oficiale ale autorităților publice a informațiilor de interes public, inclusiv a datelor privind achizițiile publice planificate privind achizițiile publice efectuate, rapoartele de

North Macedonia, Norway, Slovenia, Spain, Sweden and Ukraine.

According to this Convention, all official documents are, in principle, public and may be withheld only for the protection of other rights and legitimate interests specifically listed therein, unless there exists an overriding public interest in disclosure.

Thus, in order to eliminate deficiencies in the previous legal framework in the Republic of Moldova, the new law introduced several innovative provisions and institutions aimed at effectively safeguarding the constitutional right provided by Article 34 of the Constitution of the Republic of Moldova, including:

- the introduction and comprehensive definition of the notion of “information of public interest”;
- the clear and comprehensive regulation of legal grounds for limiting access;
- the establishment of proactive transparency as the primary modality of communication;
- the detailed regulation of procedures for requesting and providing information;
- the introduction of pecuniary liability of information providers for violations.

Within the meaning of this law, proactive transparency refers to the publication ex officio on official websites of public authorities of information of public interest, including data on planned and completed public procurement, monitoring reports, and other relevant information.

Although this law aims to ensure transparency in public sector activities, Article 2 itself states that this law does not affect the special regulations on access to information of public interest, which are contained in other laws. Therefore, it is presumed that any other law may provide that its own rules and procedures override the Law on access to information of public interest. So, the legislator’s intention in introducing this provision is ambiguous. An eloquent example of successful regulation

monitorizare a contractelor de achiziții publice, precum și alte informații relevante. Cu toate că această lege are drept scop asigurarea transparenței activităților din sectorul public, chiar în articolul 2 se statuează că prezenta lege nu aduce atingere reglementărilor speciale privind accesul la informațiile de interes public, care se conțin în alte legi. Deci se prezumă că orice altă lege poate prevedea că regulile și procedurile proprii depășesc Legea privind accesul la informații de interes public. Așadar este ambiguă intenția legiuitorului de a introduce această prevedere. Un exemplu elocvent de reglementare reușită în acest sens găsim în Legea Turciei privind accesul la informații publice (art.5 alin.(2)), care prevede că „celelalte reglementări legale incompatibile cu prevederile prezentei legi încetează să se aplice la data intrării în vigoare a prezentei legi.” [17] (traducerea ne aparține). Totodată articolul 25 din Legea României privind liberul acces la informațiile de interes public prevede că „pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă orice prevederi contrare.” [18]. Deci suntem de acord cu ideea că, în cazul unui conflict, Legea privind accesul la informații de interes public nu trebuie să fie depășită de alte legi, ci din contră, iar informațiile deținute de toate instituțiile publice ar trebui să intre în sfera de aplicare a Legii privind accesul la informații de interes public [32]. Or, această lege ar trebui să fie actul normativ de căpătâi ce ar asigura respectarea principiului transparenței în toate instituțiile publice, fără echivocuri și porțițe de evitare a acesteia.

Dacă s-a dorit menținerea coerenței sistemului juridic, ipotetic vorbind, chiar dacă Legea privind accesul la informații de interes public ar fi ierarhic superioară altor legi organice și ar prevala asupra cadrului normativ pentru accesul la tipuri specifice de informații, nu ar putea desființa sau submina regimurile specifice de acces la diferite tipuri de informații, căci prin articolul 8 sunt specificate informațiile cu accesibilitate limitată. Astfel, în alineatul 1) sunt prevăzute situațiile în care acce-

in this regard is found in the Turkish Law on access to public information (art.5 para.(2)), which stipulates that “The other legal regulations which are incompatible with the provisions contained herein shall cease to be applicable as of the date this Act comes into force.”[17] Simultaneously, article 25 of the Romanian Law on Free Access to Information of Public Interest provides that “on the date of entry into force of this law, any contrary provisions shall be repealed.”[18]

Therefore, we agree that, in case of conflict, the Law on access to information of public interest should prevail over other laws, ensuring its role as the primary legal instrument guaranteeing transparency in public institutions. [32]

If the coherence of the legal system was to be maintained, hypothetically speaking, even if the Law on Access to Information of Public Interest were a law hierarchically superior to other organic laws and prevailed over the regulatory framework for access to specific types of information, it could not abolish or undermine the specific regimes of access to different types of information, since Article 8 specifies information with limited accessibility. Thus, paragraph 1) provides for situations in which access to information of public interest may be limited in accordance with the proportionality criterion (for example, if the disclosure of the information would prejudice public security, international relations, commercial secrecy, etc.).

Therefore, these exceptions, before access to them is limited, are subject to a public interest test (proportionality, harm). Thus, access to this information is limited only if the following conditions are cumulatively met:

1. disclosure of the information would prejudice one of the legitimate purposes set out in art. 8 para.(1) and

2. the harm that would be caused by disclosure of the information prevails over the public interest in accessing the information.

sul la informațiile de interes public poate fi limitat în corespundere cu criteriul proporționalității (spre exemplu, dacă dezvăluirea informației va prejudicia siguranța publică, relațiile internaționale, secretul comercial etc.).

Deci aceste excepții, înainte de a fi limitat accesul la ele, fac obiectul unui test de interes public (de proporționalitate, de prejudiciu). Astfel accesul la aceste informații este limitat doar dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

1. dezvăluirea informațiilor va prejudicia unul dintre scopurile legitime prevăzute la art. 8 alin.(1);

2. prejudiciul care va fi cauzat prin dezvăluirea informațiilor prevalează în raport cu interesul public în accesarea informațiilor.

De regulă, indiferent de existența unor temeuri care justifică limitarea accesului la informații, precum și de amploarea prejudiciului potențial, art.9 alin.(3) garantează accesul la informații atunci când descoperirea acestora ar contribui la: divulgarea încălcărilor grave sau în masă a drepturilor și libertăților omului, precum și a dreptului internațional umanitar; divulgarea actelor de corupție sau a actelor conexe; dezvăluirea potențialelor conflicte de interese; divulgarea achizițiilor publice ilegale sau a cheltuielilor ilegale de la bugetele publice; asigurarea egalității de tratament în fața legii ș.a. Pentru a aplica această prezumție specifică de interes public prevalent, este suficient să se identifice în mod clar oricare dintre motivele invocate în alineatul 3. Cu toate acestea, evaluarea existenței acestora este o sarcină a furnizorului de informații care trebuie să analizeze dacă divulgarea informațiilor ar aduce oricare dintre rezultatele specificate în prezenta dispoziție. Pentru a aplica restricția, acesta ar trebui să demonstreze o legătură de cauzalitate clară între divulgare și realizarea oricărui dintre rezultatele enumerate. Asocierea generală și potențială nu este suficientă pentru aplicarea acestei prezumții de interes public prevalent [21].

Cu toate acestea, alineatul 2 al arti-

As a rule, regardless of the existence of grounds justifying the limitation of access to information, as well as the extent of the potential harm, Article 9(3) guarantees access to information when its disclosure would contribute to: disclosing serious or mass violations of human rights and freedoms, as well as international humanitarian law; disclosing acts of corruption or related acts; disclosing potential conflicts of interest; disclosing illegal public procurement or illegal expenditures from public budgets; ensuring equal treatment before the law, etc. In order to apply this specific presumption of prevailing public interest, it is sufficient to clearly identify any of the reasons invoked in paragraph 3. However, assessing their existence is a task for the information provider. The information provider must analyze whether the disclosure of the information would bring about any of the results specified in this provision. To apply the restriction, it would have to demonstrate a clear causal link between the disclosure and the achievement of any of the listed results. A general and potential association is not sufficient for the application of this presumption of overriding public interest. [21]

However, paragraph 2 of article 8 also provides for absolute exceptions, which are not subject to the harm test and the public interest test, namely that access to information of public interest is limited when the restriction is expressly provided for by law, including in the case of information constituting state, banking or medical secrets. We consider this to be inconsistent because the exceptions provided for in article 8 paragraph (2) are absolute exceptions, and the failure to apply a public interest test to all exceptions contravenes the right to guarantee access to official information, as enshrined in the Constitution of the Republic of Moldova under article 34.

In correlation with these provisions, the Constitutional Court, by Decision no. 19/2015, stated that the right to informa-

colului 8 prevede excepții absolute, care nu sunt supuse testului de prejudiciu și testului de interes public, și anume accesul la informațiile de interes public este limitat atunci când restricția este prevăzută expres de lege, inclusiv în cazul informațiilor care constituie *secret de stat*, bancar sau medical. Acest lucru îl considerăm neconform, deoarece excepțiile prevăzute la articolul 8 alineatul (2) sunt absolute, iar neexecutarea unui test de interes public la toate excepțiile contravine dreptului de a garanta accesul la informațiile oficiale, astfel cum este consacrat în Constituția Republicii Moldova în temeiul art. 34.

În corelație cu aceste prevederi, Curtea Constituțională, prin Hotărârea nr.19/2015 a afirmat că dreptul la informație poate fi limitat cu condiția ca acesta să se bazeze pe scopul real și justificat de a proteja un interes legitim în protecția cetățenilor sau a securității naționale, iar interesul public pentru aflarea informației nu prevalează. De asemenea, se menționează că la etapa atribuirii caracterului de secret de stat unei informații, autoritățile vor aplica testul de proporționalitate menționat supra, la evaluarea proporționalității secretizării informațiilor în cazul tuturor scopurilor legitime constituționale.

De asemenea, Convenția Europeană a Drepturilor Omului [10] permite în mod expres exercitarea anumitor ingerințe în drepturile și libertățile fundamentale ale omului, menționând că ele pot fi exercitate în anumite condiții prevăzute de legea națională și cu un scop bine determinat. O ingerință este considerată un amestec ilegal sau intervenție în treburile unei persoane sau în viața unui stat, tinzând la știrbirea libertății și independenței de acțiune, precum și la impunerea unui anumit punct de vedere. Cele mai multe ingerințe în exercitarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sunt admise, regretabil, de către autoritățile naționale, care dețin întreg instrumentarul, inclusiv cel represiv, pentru a-și urmări atingerea unor obiective setate prin intermediul unor politici care nu sunt neapărat și mereu în concordanță

tion may be limited provided that it is based on the real and justified purpose of protecting a legitimate interest in the protection of citizens or national security, and the public interest in obtaining the information does not prevail. It also mentions that at the stage of attributing the state secret character to information, the authorities will apply the proportionality test, mentioned above, in assessing the proportionality of the secrecy of information in the case of all legitimate constitutional purposes.

The European Convention on Human Rights[10] also expressly allows the exercise of certain interferences with fundamental human rights and freedoms, noting that they may be exercised under certain conditions provided for by national law and for a well-determined purpose.

An interference is considered an unlawful interference or intervention in the affairs of a person or in the life of a state, tending to impair freedom and independence of action and to impose a certain point of view. Most interferences in the exercise of human rights and fundamental freedoms are admitted, regrettably, by national authorities, which have all the tools, including the repressive one, to pursue their objectives set by means of policies that are not necessarily and always in accordance with the commitments made through signed international treaties. In the commentaries on the case law of the European Court and the functioning of the Court, reference is made to a “triple test” to analyze whether an interference with a right can determine the existence of a violation of the European Convention on Human Rights. This term encompasses an analysis by the European Court of the fact that: 1. an interference is provided for by national legislation; 2. whether it pursues one or more legitimate aims and 3. whether it is proportionate to the aims pursued and, thus, necessary in a democratic society.[25]

In the same vein, although the Tromsø Convention contains a list of international-

cu angajamentele luate prin tratatele internaționale semnate. În comentariile asupra jurisprudenței Curții Europene și a funcționării Curții, se face referire la un „triplu test” pentru a analiza dacă o ingerință într-un drept poate determina o încălcare a Convenției Europene a Drepturilor Omului. Acest termen înglobează în sine o analiză din partea Curții Europene cu privire la faptul: 1. dacă o ingerință este prevăzută de legislația națională; 2. dacă urmărește scopuri legitime; 3. dacă este proporțională cu scopurile urmărite și, astfel, necesară într-o societate democratică [25].

Cu toate că Convenția de la Tromsø conține o listă de excepții acceptate la nivel internațional, aceste excepții sunt supuse testului de prejudiciu și testului de interes public. Și anume, în conformitate cu art. 3 alin. (2) al acestuia: „Accesul la informațiile conținute într-un document oficial poate fi refuzat în cazul în care divulgarea acestora ar aduce sau ar putea aduce atingere oricăruia dintre interesele menționate în paragraful 1, cu excepția cazului în care există un interes public superior în ceea ce privește divulgarea.”

Concluzionăm că Legea privind accesul la informații de interes public trebuie să conțină un test clar de prejudiciu și un test de interes public care să fie aplicat tuturor cazurilor de limitare a accesului la informații de interes public, fără nicio excepție.

3 Principiul transparenței raportat la legislația privind informația clasificată.

Pornind de la însemnătatea noțiunii de „informație clasificată”, în legislația Republicii Moldova o întâlnim definită drept: „orice informație, document sau material, indiferent de forma fizică a acesteia căreia i s-a atribuit un anumit grad de secretizare în conformitate cu legislațiile statelor Părților și care va fi protejată corespunzător” [9].

O definiție mai explicită găsim în Directiva Uniunii Europene nr. 2009/81/CE, potrivit căreia „informații clasificate înseamnă orice informații sau materiale, indiferent de forma, natura, sau modul de transmitere al acestora, cărora li s-a atri-

ly accepted exceptions, all of these exceptions are subject to the harm test and the public interest test. Namely, according to art. 3 para. (2) thereof: “Access to information contained in an official document may be refused if its disclosure would or would be likely to prejudice any of the interests referred to in paragraph 1, unless there is an overriding public interest in disclosure.”

We therefore conclude that the Act on Access to Public Information must contain a clear harm test and a public interest test to be applied to all cases of limitation of access to public information, without any exceptions.

3 The principle of transparency in relation to the legislation on classified information.

Starting from the meaning of the notion of “classified information”, in the legislation of the Republic of Moldova we find it defined as: “any information, document or material, regardless of its physical form, which has been assigned a certain degree of secrecy in accordance with the legislation of the States Parties and which will be protected accordingly”[9].

A more explicit definition is found in the European Union Directive no. 2009/81/EC, according to which “classified information means any information or material, regardless of its form, nature or mode of transmission, which has been assigned a certain level of security classification or protection and which, in the interests of national security and in accordance with the laws, regulations and administrative provisions in force in the Member State concerned, requires protection against any unlawful appropriation, destruction, theft, disclosure, loss or access by unauthorised persons, or any other type of damage”[16, art. 1, paragraph 8].

By attributing the status of state secret to a process, document or information, citizens are completely deprived of the right to information regarding them, respectively the level of transparency is

buit un anumit nivel de clasificare de securitate sau de protecție și care, în interesul securității naționale și în conformitate cu actele cu putere de lege și cu actele administrative în vigoare în statul membru în cauză, necesită protecție împotriva oricărei însușiri ilegale, distrugerii, sustragerii, divulgării, pierderii sau împotriva accesului persoanelor neautorizate, sau a oricărui alt tip de prejudiciu” [16, art. 1, paragraful 8].

Prin atribuirea caracterului de secret de stat unui proces, document sau unei informații, cetățenii sunt privați în totalitate de dreptul la informație în privința acestora, respectiv este afectat nivelul de transparență. Analizând aplicarea excepției în contextul accesului la secretele de stat, reglementat de Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, este clar că informațiile clasificate drept secret de stat intră sub incidența definiției informațiilor de interes public, stabilită la articolul 4 din Legea 148/2023. Cu toate acestea, Legea privind accesul la informațiile de interes public nu se va aplica accesării acestui tip de informații, deoarece Legea nr. 245/2008 conține o procedură exhaustivă care reglementează secretizarea și desecretizarea informațiilor care constituie secret de stat, precum și reglementează în mod exhaustiv normele de acces la informațiile clasificate drept secret de stat, nelăsând loc pentru aplicarea Legii privind accesul la informațiile de interes public.

Potrivit Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, se interzice secretizarea informațiilor în cazul în care aceasta ar putea limita accesul la informațiile de interes public, s-ar putea răsfrânge negativ asupra realizării programelor de stat și de ramură ale dezvoltării social-economice și culturale sau ar putea reține concurența dintre agenții economici. Relevante în acest sens sunt Principiile de la Johannesburg privind securitatea națională, libertatea de exprimare și accesul la informație (Principiile de la Johannesburg adoptate la 1 octombrie 1995) [19]. Acestea conțin un set minim de principii ce se referă la limitarea dreptului la libertatea de exprimare și dreptului la in-

affected. Analyzing the application of the exception in the context of access to state secrets, regulated by Law no. 245/2008 on state secrets, it is clear that information classified as a state secret falls under the definition of information of public interest, set out in Article 4 of Law 148/2023. However, the Law on access to information of public interest will not apply to accessing this type of information, since Law no. 245/2008 contains an exhaustive procedure that regulates the classification and declassification of information constituting a state secret, as well as exhaustively regulates the rules for access to information classified as a state secret, leaving no room for the application of the Law on access to information of public interest.

According to Law No. 245/2008 on state secrets, it is prohibited to classify information if it could limit access to information of public interest, could have a negative impact on the implementation of state and sectoral programs of socio-economic and cultural development, or could hinder competition between economic agents.

Relevant in this regard are the Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information (Johannesburg Principles adopted on 1 October 1995)[19] They contain a minimum set of principles concerning the limitation of the right to freedom of expression and the right to information on grounds of national security. In addition to developing a typical proportionality test, they have the following principles of particular relevance:

- Principle 12 “Exhaustive list of exceptions relating to national security”: The State shall not categorically refuse access to all information relating to national security, but shall strictly determine by law those categories of information which must be kept secret in order to protect the legitimate interest of national security.

- Principle 13 “Public interest in disclosure of information”: In all laws and decisions concerning the right to receive

formație pe motive de protecție a securității naționale. Pe lângă faptul că dezvoltă un test tipic de proporționalitate, acestea au următoarele principii deosebit de relevante:

- Principiul 12 „Enumerarea exhaustivă a excepțiilor ce țin de securitatea națională”: Statul nu va refuza în mod categoric accesul la toate informațiile ce țin de securitatea națională, ci va stabili prin lege strict acele categorii de informații care trebuie să fie menținute secrete în vederea protecției interesului legitim al securității naționale.

- Principiul 13 „Interesul public în divulgarea informației”: În toate legile și deciziile cu privire la dreptul de a primi informații, interesul public de a cunoaște aceste informații trebuie să fie pus pe primul loc.

- Principiul 14 „Dreptul la revizuirea independentă a deciziei de refuz de acces a informației”: Statul este obligat să întreprindă măsuri corespunzătoare în vederea realizării dreptului de acces la informație. Aceste măsuri trebuie să prevadă că autoritățile, în caz de respingere a cererii de acces la informație, sunt obligate să prezinte motivele ce au stat la baza acestei decizii, în scris și în termeni pe cât se poate de rezonabili; trebuie să fie prevăzut și dreptul la revizuirea temeiniciei și valabilității refuzului de satisfacere a cererii de acces la informații efectuat de către o autoritate independentă, inclusiv o anumită formă de revizuire judiciară a legalității respingerii. Autoritatea ce va efectua această revizuire trebuie să dispună de dreptul de a examina informațiile în cauză.

- Principiul 15 „Regula generală cu privire la divulgarea informației secrete”: Nicio persoană nu poate fi pedepsită din motive de securitate națională pentru divulgarea informației dacă (1) dezvăluirea acesteia, de fapt, nu a cauzat niciun prejudiciu și probabil nu va dăuna interesului legitim al securității naționale, sau dacă (2) interesul public în cunoașterea informației prevalează asupra prejudiciului cauzat în urma divulgării acesteia.

- Principiul 16 „Informația obținută prin intermediul serviciului public”: Nicio

informație, de interes public în cunoașterea acesteia, trebuie să fie dată prioritară considerație.

- Principiul 14 “Right to an independent review of a decision refusing access to information”: The State is obliged to take appropriate measures to ensure the realization of the right of access to information. These measures must provide that the authorities, in the event of a refusal of access to information, are obliged to provide the reasons for this decision, in writing and within as reasonable terms as possible; the right to review the merits and validity of the refusal of access to information by an independent authority must also be provided for, including some form of judicial review of the legality of the refusal. The authority carrying out this review must have the right to examine the information in question.

- Principiul 15 “General rule on disclosure of secret information”: No person may be punished on grounds of national security for disclosing information if (1) its disclosure would not, in fact, cause any harm and is unlikely to harm a legitimate national security interest, or if (2) the public interest in knowing the information outweighs the harm caused by its disclosure.

- Principiul 16 “Information obtained through public service”: No person may be persecuted on grounds of national security for disclosing information that has come to his or her knowledge if the public interest in knowing the information outweighs the harm caused by its disclosure.

Inextricably linked to these principles are the main standards in the field of ensuring the right of access to information in the field of national security, namely the Global Principles on National Security and the Right to Information, adopted in Tshwane on 12 June 2013 (Tshwane Principles) [20]. These principles determine a series of standards regarding the correlation between the need to ensure a necessary degree of security of public documents

persoană nu poate fi persecutată din motive de securitate națională pentru divulgarea informației pe care a aflat-o dacă interesul publicului de a cunoaște această informație depășește dauna cauzată în urma comunicării acesteia.

Indisolubil legate de aceste prevederi sunt și principalele standarde în materia asigurării dreptului de acces la informațiile din domeniul securității naționale, și anume Principiile Globale privind Securitatea Națională și Dreptul la Informație, adoptate la Tshwane la 12 iunie 2013 (Principiile Tshwane) [20]. Aceste principii determină un șir de standarde privind corelația dintre necesitatea de a asigura un grad necesar de securizare a actelor publice care se referă la securitatea națională, fără a compromite dreptul fundamental la informație. Scopul acestor standarde este de a asigura echilibrul dintre respectarea dreptului la informație și necesitatea autorităților publice de a secretiza anumite categorii de informații în cazuri legitime. Așadar, autoritățile și instituțiile publice trebuie să argumenteze existența scopului legitim și legătura dintre documentul sau informația clasificată ca secret de stat cu urmărirea acestui scop legitim.

Făcând o analiză sumară a Principiilor Tshwane raportate la legislația Republicii Moldova privind categoriile de informații clasificate, cu regret am constatat că aceasta din urmă nu le transpune în totalitate. Astfel, potrivit Principiului 12 lit. b) din Principiile Tshwane, „publicul trebuie să aibă acces la procedurile și standardele scrise care guvernează secretizarea”. Totodată principiul 15, lit. c) stipulează că „fiecare entitate publică trebuie să creeze și să facă publică, precum și să revizuiască și să actualizeze periodic, o listă detaliată și corectă a documentelor secretizate pe care le deține, mai puțin a acelor documente cu caracter excepțional a căror simplă existență nu poate fi dezvăluită legitim conform Principiului 19, dacă acestea există. Notă: Este o practică bună de a actualiza anual aceste liste.” Actualmente, în legislația Republicii Moldova nu este prevăzută

that relate to national security, without compromising the fundamental right to information. The purpose of these standards is to ensure the balance between respect for the right to information and the need for public authorities to secrete certain categories of information in legitimate cases. Therefore, public authorities and institutions must argue the existence of a legitimate purpose and the connection between the document or information classified as a state secret and the pursuit of this legitimate purpose.

Having made a brief analysis of the Tshwane Principles in relation to the legislation of the Republic of Moldova on the categories of classified information, we regret to note that it does not fully transpose them. Thus, according to Principle 12 letter b) of the Tshwane Principles, “the public shall have access to the written procedures and standards governing classification”. At the same time, Principle 15, letter c) stipulates that “each public entity shall create and make public, as well as periodically review and update, a detailed and accurate list of classified documents it holds, except for those documents of an exceptional nature whose mere existence cannot be legitimately disclosed in accordance with Principle 19, if they exist. Note: It is good practice to update these lists annually.” However, at present, the legislation of the Republic of Moldova does not provide for the obligation of public authorities to keep public lists of classified documents and does not require their publication. Although the legislature has previously attempted to make such changes several times, for unknown reasons the projects were not finalized.

In the current circumstances, the secrecy, including of the lists containing the categories of secret information, determines that the normative provisions do not meet the constitutional criteria of accessibility and predictability of the law, as stated in art. 23 para. (2) of the Constitution, since

obligația autorităților publice de a ține liste publice de documente secretizate și de a le publica. Deși anterior de câteva ori s-a încercat de către legislativ operarea unor asemenea modificări, din motive incerte proiectele nu s-au adus la finalitate.

În circumstanțele actuale, secretizarea, inclusiv a listelor care cuprind categoriile de informații secrete, determină faptul că prevederile normative nu întrunesc criteriile constituționale de accesibilitate și previzibilitate a legii, statuate în art. 23 alin. (2) din Constituție, căci persoanele nu dispun de posibilitatea de a cunoaște care sunt categoriile de informații exceptate de la accesul neîngrădit. În acest sens este relevantă observația Curții Constituționale a Republicii Moldova, care menționează, în contextul luptei împotriva corupției, că garanțiile dreptului la informație încurajează transparența, iar transparența atenuază corupția. Din acest motiv, un guvern care acționează în umbra secretelor atunci când este vorba de un interes public care nu justifică această secretizare se află în opoziție totală cu scopurile și societatea proiectate de către adunarea constituantă.

4 Transparența și limitele sale în contractele de achiziții publice ce implică informații clasificate.

Potrivit art. 7 din Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice, principiile de reglementare a relațiilor referitoare la achizițiile publice sunt următoarele: a) utilizarea eficientă a banilor publici și minimizarea riscurilor autorităților contractante; b) transparența achizițiilor publice; c) asigurarea concurenței și combaterea practicilor anticoncurențiale în domeniul achizițiilor publice; d) protecția mediului și promovarea unei dezvoltări durabile prin intermediul achizițiilor publice; e) menținerea ordinii publice, bunelor moravuri și siguranței publice, ocrotirea sănătății, protejarea vieții oamenilor, florei și faunei; f) liberalizarea și extinderea comerțului internațional; g) libera circulație a mărfurilor, libertatea de stabilire și de prestare a serviciilor; h) tratament egal, imparțialitate, nediscriminare în privința tuturor ofertan-

individuals do not have the possibility to know which categories of information are exempt from unrestricted access.

In this regard, the observation of the Constitutional Court of the Republic of Moldova is relevant, which states, in the context of the fight against corruption, that the guarantees of the right to information encourage transparency, and transparency mitigates corruption. For this reason, a government that acts in the shadow of secrets when it comes to a public interest that does not justify this secrecy is in total opposition to the goals and society projected by the constituent assembly.

4 Transparency and its limits in public procurement contracts involving classified information.

According to art. 7 of Law no. 131/2015 on public procurement, the principles governing relations regarding public procurement are the following: a) efficient use of public money and minimization of risks for contracting authorities; b) transparency of public procurement; c) ensuring competition and combating anti-competitive practices in the field of public procurement; d) environmental protection and promoting sustainable development through public procurement; e) maintaining public order, good morals and public safety, protecting health, protecting human life, flora and fauna; f) liberalizing and expanding international trade; g) free movement of goods, freedom of establishment and provision of services; h) equal treatment, impartiality, non-discrimination with regard to all tenderers and economic operators; i) proportionality; j) mutual recognition; k) assuming responsibility within public procurement procedures.

In this sense, we can define the principle of transparency as bringing to the public's attention all information regarding the application of the award procedure in order to guarantee the elimination of the risk of favoritism and arbitrary behaviour on the part of the contracting authority.

ților și operatorilor economici; i) proporționalitate; j) recunoaștere reciprocă; k) asumarea răspunderii în cadrul procedurilor de achiziție publică.

În acest sens putem defini principiul transparenței drept aducerea la cunoștința publicului a tuturor informațiilor referitoare la aplicarea procedurii de atribuire în scopul garantării eliminării riscului de favoritism și de comportament arbitrar din partea autorității contractante. Aplicarea acestui principiu ar presupune: formularea tuturor informațiilor cu privire la procedura de achiziție în mod clar, precis, univoc în anunțul/invitația de participare și în documentația de atribuire, oferind operatorilor economici o poziție de egalitate atât în momentul în care își pregătesc ofertele, cât și atunci când acestea sunt evaluate de către autoritatea contractantă; asigurarea vizibilității regulilor, oportunităților, proceselor, înregistrărilor și rezultatelor aferente procedurii de achiziție publică. Pe când efectele obținute din aplicarea acestui principiu ar fi claritatea documentelor elaborate pe parcursul procesului de achiziții și înțelegerea de către potențialii candidați/ofertanți a necesităților obiective ale autorității contractante și a modului în care aceste necesități se reflectă în documentația de atribuire [24].

Pe cale de consecință, aplicabilitatea principiului transparenței în procesul de achiziții publice este indispensabilă pentru respectarea normelor legale și morale în desfășurarea procedurii de achiziție publică. Transparența față de părțile implicate în cadrul procedurii, cât și față de cetățeni este crucială. Minimizând factorul corupției în domeniu, crește încrederea populației în organele și autoritățile statului, și demonstrează modul în care se cheltuie banii publici [26].

Utilizarea eficientă a banilor publici, transparența, concurența și combaterea practicilor anticoncurențiale, protecția mediului și promovarea dezvoltării durabile sunt principiile care stau la baza procesului de achiziție publică. Monitorizarea transparenței și legalității achizițiilor pu-

The application of this principle would entail: formulating all information regarding the procurement procedure in a clear, precise, and unambiguous manner in the notice/invitation to participate and in the award documentation, offering economic operators an equal position both when they prepare their offers and when they are evaluated by the contracting authority; and ensuring the visibility of the rules, opportunities, processes, records, and results related to the public procurement procedure. While the effects obtained from the application of this principle would be the clarity of the documents developed during the procurement process and the understanding by potential candidates/bidders of the objective needs of the contracting authority and of the way in which these needs are reflected in the award documentation.[24]

Consequently, the applicability of the principle of transparency in the public procurement process is indispensable for compliance with legal and moral norms in the conduct of the public procurement procedure. Transparency towards the parties involved in the procedure, as well as towards citizens, is crucial. Minimizing the corruption factor in the field, increases the population's trust in state bodies and authorities, and demonstrates how public money is spent.[26]

The efficient use of public money, transparency, competition and combating anti-competitive practices, environmental protection and the promotion of sustainable development are the principles that underpin the public procurement process. Monitoring the transparency and legality of public procurement holds public authorities accountable and thus contributes to the efficient use of public money. [22]

Democracy operates on the basis of the consent of citizens, and this consent can only exist if individuals are informed in advance about matters of public interest, including how the state's financial resourc-

blice responsabilizează autoritățile publice și, astfel, contribuie la utilizarea eficientă a banilor publici [22].

Democrația funcționează în baza consimțământului cetățenilor, care poate exista doar dacă persoanele sunt informate în prealabil despre chestiunile de interes public, inclusiv despre modul în care sunt gestionate resursele financiare ale statului. Cu toate acestea, Legea privind achizițiile publice, în special articolul 5, prevede o serie de excepții de la aplicarea legii, unele fiind specifice informațiilor clasificate, și anume: contractele de achiziții publice declarate secrete, conform legislației, dacă executarea acestora necesită măsuri speciale de siguranță, stabilite de legislație; contractele de achiziții a bunurilor, lucrărilor și serviciilor ce țin de producerea sau de comerțul cu arme, muniții și sisteme de armament; contractele care au ca obiect servicii de apărare civilă, protecție civilă și prevenirea pericolelor ș.a.

La nivelul Uniunii Europene, în articolul 15 alineatul (2) al Directivei nr. 2014/24/UE a privind achizițiile publice se stipulează că „în cazul în care achiziția și executarea contractului de achiziții publice sau a concursului de proiecte sunt declarate secrete sau trebuie să fie însoțite de măsuri speciale de securitate în conformitate cu actele cu putere de lege și actele administrative în vigoare într-un stat membru, prezenta directivă nu se aplică *cu condiția ca statul membru să stabilească că interesele esențiale în cauză nu pot fi garantate prin măsuri mai puțin invazive [...]*”.

Contractele în domeniul apărării și securității conțin adesea unele informații clasificate care, în conformitate cu actele cu putere de lege și actele administrative în vigoare în statul membru în cauză, din rațiuni de securitate trebuie să fie protejate împotriva accesului neautorizat. În același timp, articolul 346 alineatul (1) litera (a) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (ex-articolul 296 din Tratatul de instituire a Comunității Europene) [14] acordă statelor membre posibilitatea de a exclude anumite contracte de achiziții de

es are managed.

However, the Law on Public Procurement, in particular Article 5, provides for a series of exceptions to the application of the law, some of which are specific to classified information, namely: public procurement contracts declared secret, in accordance with the legislation, if their execution requires special security measures established by the legislation; contracts for the procurement of goods, works and services related to the production or trade in weapons, ammunition and weapons systems; contracts that have as their object civil defence services, civil protection and danger prevention, etc.

At the European Union level, Article 15(2) of Directive 2014/24/EU on public procurement stipulates that “where the procurement and performance of the public contract or design contest are declared secret or must be accompanied by special security measures in accordance with the laws, regulations and administrative provisions in force in a Member State, this Directive shall not apply provided that the Member State establishes that the essential interests concerned cannot be guaranteed by less intrusive measures [...]”.

Contracts in the field of defence and security often contain classified information which, in accordance with the laws, regulations and administrative provisions in force in the Member State concerned, must be protected against unauthorised access for security reasons. At the same time, Article 346(1)(a) of the Treaty on the Functioning of the European Union (ex Article 296 of the Treaty establishing the European Community)[14] allows Member States to exclude certain procurement contracts from the provisions of the basic directives, specifying that no Member State shall be obliged to supply information the disclosure of which it considers contrary to the essential interests of its security.

Thus, contracts in the field of defence and security often contain classified infor-

la prevederile directivelor de bază, specifi- când că niciun stat membru nu este obligat să furnizeze informații a căror divulgare o consideră contrară intereselor esențiale ale siguranței sale.

Astfel, contractele de achiziții în do- meniul apărării și securității conțin adesea unele informații clasificate care, în confor- mitate cu actele cu putere de lege și actele administrative în vigoare în statul membru în cauză, din rațiuni de securitate trebuie să fie protejate împotriva accesului neau- torizat. În pofida excepțiilor prevăzute de legislație pentru protejarea informațiilor clasificate, principiul transparenței își menține o valoare fundamentală în arhitec- tura achizițiilor publice. Limitarea accesu- lui la anumite informații trebuie să rămâ- nă proporțională și strict justificată, fără a afecta controlul public asupra modului de utilizare a resurselor bugetare.

Din perspectivă practică, transparența reprezintă nu doar o exigență juridică, ci și o condiție a eficienței guvernamentale și a încrederii cetățenilor în instituțiile statului. Datele recente confirmă rolul strategic al achizițiilor publice în economia națională: în 2024, valoarea totală a contractelor în- cheiate de autoritățile publice a constituit circa 13,32 miliarde lei, echivalentul a 4,1% din PIB, înregistrând același nivel față de nivelul anului 2023 [33]. În același timp, la nivelul Uniunii Europene, achizițiile publi- ce reprezintă, în medie, 16% din PIB, con- stituind un instrument major de politică economică și socială. Sectorul public poate utiliza achizițiile publice pentru a stimula locurile de muncă, creșterea economică și investițiile. Pentru a crea o economie mai inovatoare, mai eficientă în privința resur- selor și energiei, mai incluzivă din punct de vedere social. Serviciile publice de înal- tă calitate depind de achiziții publice mo- derne, bine gestionate și eficiente. Potrivit estimărilor la nivelul UE, îmbunătățirea achizițiilor publice poate genera economii substanțiale: chiar și o creștere a eficienței de 1% ar putea economisi 20 de miliarde de euro pe an [29].

În acest context, implicarea societății

information which, in accordance with the laws, regulations and administrative provisions in force in the Member State concerned, must be protected against unauthorised access for security reasons.

Despite the exceptions provided for by the legislation to protect classified in- formation, the principle of transparency remains a fundamental value in the archi- tecture of public procurement. Limiting access to certain information must remain proportionate and strictly justified, with- out affecting public control over the use of budgetary resources.

From a practical perspective, trans- parency is not only a legal requirement, but also a condition for government efficien- cy and citizens' trust in state institutions. Recent data confirm the strategic role of public procurement in the national econo- my: in 2024, the total value of contracts concluded by public authorities amounted to about 13.32 billion lei, equivalent to 4.1% of GDP, recording the same level compared to 2023.[33] At the same time, at the Eu- ropean Union level, public procurement represents, on average, 16% of GDP, con- stituting a major economic and social poli- cy instrument. The public sector can use public procurement to stimulate jobs, eco- nomic growth and investment and to cre- ate a more innovative, resource- and ener- gy-efficient and socially inclusive economy. High-quality public services depend on modern, well-managed and efficient public procurement. Thus, according to EU-level estimates, improving public procurement can generate substantial savings: even a 1% increase in efficiency could save €20 bil- lion per year.[29]

In this context, the involvement of civil society in monitoring procurement processes, in ensuring transparency in the award and execution of contracts becomes essential. Access to information of pub- lic interest, within the limits permitted by the legislation on information security, is the premise of transparent and accounta-

civile în monitorizarea proceselor de achiziții, asigurarea transparenței la atribuirea și executarea contractelor devin esențiale. Accesul la informațiile de interes public, în limitele permise de legislația privind securitatea informațiilor, este premisa unei guvernări transparente și responsabile. Funcționarea eficientă a democrației depinde, în ultimă instanță, de traversarea principiului transparenței ca un fir roșu în toate activitățile autorităților publice, inclusiv în domeniile sensibile ce implică informații clasificate.

CONCLUZII

Analiza principiului transparenței în materia contractelor de achiziții publice demonstrează caracterul său fundamental în arhitectura juridică a statului de drept. Transparența asigură respectarea normelor de legalitate, concurență loială și responsabilitate în gestionarea resurselor publice. Ea reprezintă nu doar o exigență procedurală, ci o expresie a bunei guvernări și a controlului democratic exercitat de cetățeni asupra autorităților publice.

În același timp, cadrul normativ recunoaște existența unor limite legitime impuse de protejarea informațiilor clasificate, fiind impuse de necesitatea protejării securității naționale și a intereselor strategice ale statului. Iar aceste limite trebuie aplicate într-o manieră proporțională și justificată, fără a transforma excepția în regulă și fără a diminua transparența generală a procesului de achiziție publică. În acest sens, cadrul normativ al Republicii Moldova, în special Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice și Legea nr. 245/2008 privind secretul de stat, cu toate că oferă premisele juridice pentru instituirea unor derogări justificate, nu definește întotdeauna cu suficientă claritate limitele acestora.

Studiul a evidențiat o serie de provocări juridico-practice, dintre care se remarcă riscul clasificării excesive a informațiilor, lipsa unor criterii clare de delimitare între informațiile sensibile și cele ordinare, pre-

ble governance. The effective functioning of democracy ultimately depends on the principle of transparency being a common thread in all activities of public authorities, including in sensitive areas involving classified information.

CONCLUSIONS

The analysis of the principle of transparency in the matter of public procurement contracts demonstrates its fundamental character in the legal architecture of the rule of law. Transparency ensures compliance with the norms of legality, fair competition and responsibility in the management of public resources. It is not only a procedural requirement, but an expression of good governance and democratic control exercised by citizens over public authorities.

At the same time, the regulatory framework recognizes the existence of legitimate limits imposed by the protection of classified information, being imposed by the need to protect national security and the strategic interests of the state. However, these limits must be applied in a proportionate and justified manner, without turning the exception into the rule and without diminishing the general transparency of the public procurement process. In this regard, the regulatory framework of the Republic of Moldova, in particular Law no. 131/2015 on public procurement and Law no. 245/2008 on state secrets, although it provides the legal premises for establishing justified derogations, but without always defining their limits with sufficient clarity.

The study highlighted a number of legal and practical challenges, including the risk of excessive classification of information, the lack of clear criteria for delimiting between sensitive and ordinary information, as well as the difficulties related to the effective control of the legality of classified procurement procedures. These dysfunctions can affect the transparency

cum și dificultățile legate de controlul efectiv al legalității procedurilor de achiziție clasificate. Aceste disfuncționalități pot afecta transparența procesului decizional și diminua încrederea operatorilor economici și a publicului în corectitudinea achizițiilor realizate de autoritățile contractante. Prin urmare, se conturează necesitatea unei abordări mai riguroase și mai previzibile în vederea aplicării excepțiilor de la principiul transparenței.

În raport cu standardele Uniunii Europene, în special cu cele consacrate de Directiva 2009/81/CE, rezultă că soluția optimă nu constă într-o opoziție între transparență și confidențialitate, ci într-o armonizare funcțională a acestora. O asemenea abordare presupune menținerea caracterului confidențial al informațiilor sensibile, concomitent cu asigurarea unui nivel suficient de publicitate și control, care să permită verificarea legalității și integrității procedurilor de achiziție.

În concluzie, consolidarea unui cadru normativ coerent și a unei practici administrative unitare în domeniul achizițiilor publice care implică informații clasificate reprezintă o condiție esențială pentru întărirea statului de drept. Iar dincolo de restricțiile inerente protecției informațiilor sensibile, transparența procesului de achiziție publică rămâne o condiție sine qua non pentru eficiența cheltuirii banilor publici și consolidarea încrederii în instituțiile statului. Ea constituie nu doar o obligație juridică, ci și un principiu de etică administrativă, indispensabil pentru funcționarea unei democrații autentice.

of the decision-making process and can diminish the trust of economic operators and the public in the fairness of the procurements carried out by contracting authorities. Therefore, the need for a more rigorous and predictable approach in the application of exceptions to the principle of transparency is outlined.

In relation to the standards of the European Union, in particular those enshrined in Directive 2009/81/EC, it follows that the optimal solution does not consist in an opposition between transparency and confidentiality, but in a functional harmonisation of them. Such an approach implies maintaining the confidential nature of sensitive information, while ensuring a sufficient level of publicity and control, which would allow the verification of the legality and integrity of the procurement procedures. In conclusion, the consolidation of a coherent regulatory framework and a unitary administrative practice in the field of public procurement involving classified information is an essential condition for strengthening the rule of law. And beyond the restrictions inherent in the protection of sensitive information, the transparency of the public procurement process remains a sine qua non condition for the efficiency of spending public money and the strengthening of trust in state institutions. It constitutes not only a legal obligation, but also a principle of administrative ethics, indispensable for the functioning of an authentic democracy.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29-07-1994.
2. Legea Republicii Moldova nr. 982/2000 privind accesul la informație. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 88-90/art. 664, 28.07.2000. Abrogată prin Legea nr. 148/23.
3. Legea Republicii Moldova nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 215-217/798, 05.12.2008.
4. Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul

- de stat. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 45-46/123, 27.02.2009.
5. Legea Republicii Moldova nr. 217/2013 pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 252-257/701.
 6. Legea nr. 131/2015 privind achizițiile publice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 197-205/402, 31.07.2015.
 7. Legea Republicii Moldova nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 234/410, 08.07.2023.
 8. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 19/2015 pentru interpretarea art. 34(3) din Constituția Republicii Moldova (acces la informații) În: Monitorul Oficial nr. 330-331/33, 08.12.2015.
 9. Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind protecția reciprocă a informațiilor clasificate, semnat la București pe 5 iunie 2015 și la Chișinău pe 21 iulie 2015, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.73/2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 38-42/130 din 19.02.2016.
 10. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, semnată în 1950 de Consiliul European. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (accesat la 13.10.2025).
 11. Council of Europe Convention on Access to Official Documents (CETS No. 205), Tromsø, 18.VI.2009 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=205> (accesat la 13.01.2025).
 12. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 217 A(III) din 10.12.1948.
 13. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C306/01 din 17 decembrie 2007. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL> (accesat la 15.10.2025).
 14. Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 202/01 din 07 iunie 2016, p.47-335. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT> (accesat la 15.10.2025).
 15. Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE.
 16. Directiva 2009/81/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind coordonarea procedurilor privind atribuirea anumitor contracte de lucrări, de furnizare de bunuri și de prestare de servicii de către autoritățile sau entitățile contractante în domeniile apărării și securității și de modificare a Directivelor 2004/17/CE și 2004/18/CE.
 17. Law No. 4982 on the Right to Information. In: Official Gazette in Turkey, 24.10.2003. <http://www.lawsturkey.com/law/law-on-the-right-to-information-4982> (accesat la 16.10.2025).
 18. Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public. În: Monitorul Oficial al României nr. 663 din 23 octombrie 2001.
 19. The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information. <https://www.refworld.org/legal/resolution/art19/1995/en/41603> (accesat la 17.10.2025).
 20. Principiile globale cu privire la securitatea națională și dreptul la informație (Principiile Tshwane). <https://ipp.md/wp-content/uploads/2015/10/c.-Principiile-globale-cu-privire-la-securitatea-nationala-si-dreptul-la-informatie.pdf> (accesat la 17.10.2025).
 21. Dawid, Sześciło. Accesul la informațiile publice. Manual privind transparența. Chișinău, 2024, pag. 34-35. <https://rm.coe.int/coe-book->

- law-on-access-to-information-of-public-interest/1680b0cdc2 (accesat la 18.10.2025).
22. Diana Enachi, Viorel Pîrvan. Ghid de monitorizare a achizițiilor publice: instrument practic pentru societatea civilă și jurnaliștii de investigație. Ediție actualizată 2025.
 23. Galina Chiveri. Prezentarea Teoretică a principiului transparenței. În: *Legea și Viața* nr. 11, 2011.
 24. Laura Ștefan, Diana Bulancea ș.a. Ghid pentru practicieni în domeniul achizițiilor publice. În cadrul proiectului european „Combaterea fraudei în achizițiile publice. O abordare operațională”// chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://freedomhouse.ro/wp-content/uploads/2020/10/ISEC_Ghid_fin_03.pdf.
 25. Mihail Poaelungă, Oleg Rotari. Ingerință. Calitatea legii. Triplul test; Proportionalitate. Aspecte teoretico-practice și aplicabilitate. În: *Studii juridice universitare*.Nr.1, 2023.
 26. Oxana Postolachi, Teodor Cârnaț. Aplicabilitatea principiului transparenței în achizițiile publice în Republica Moldova, p.288. În: *State, security and human rights in digital era*. Vol.2, Chișinău, 2023.
 27. Teodor Cîrnaț, Galina Chiveri. Aspecte conceptuale privind principiul transparenței. În: *Revista Națională de Drept* nr.10-12, 2009.
 28. Valeriu Zubco. Transparența decizională – condiție de fond pentru prevenirea corupției în administrația publică locală. *Materialele conferinței internaționale „Cultura juridică și prevenirea corupției”*, Chișinău, 2007.
 29. Public procurement. In the spotlight. https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement_en (accesat la 18.10.2025).
 30. <https://dexonline.ro/definitie/transparen%C8%9B%C4%83/definitii> (accesat la 13.10.2025).
 31. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. *Dicționarul explicativ al limbii române*. București, Univers Enciclopedic, 1998.
 32. Rachel Hanna (Access Info Europa), Vitalie Zama (Asociația „Juriștii pentru Drepturile Omului”). *Raportul: Accesul la informație în Republica Moldova: Recomandări pentru reforma legislativă*, 2024. <https://www.lhr.md/wp-content/uploads/2024/11/raport-Acces-info-PDF-RO.pdf> (accesat la 18.10.2025).
 33. *Raportul privind activitatea în domeniul achizițiilor publice în perioada anului 2024*, Agenția Achiziții Publice <https://tender.gov.md/ro/content/raport-privind-exercitarea-atribu%C8%9Biilor-de-monitorizare-de-c%C4%83tre-agen%C8%9Bia-achizi%C8%9Bii-publice-8> (accesat la 18.10.2025).
-